

Kommunens oppfølging av vannforskriften

Bodø 14. april 2016

Are Johansen

Norsk Landbruksrådgiving Lofoten

Lofoten-jordbruk forurenses mest

Kyr på beite i Lofoten – et kose-
lig syn. Men
mange jordbruke-
re lar silo og
gjødsel renne i
vassdragene som
ødelegges av
forurensningen.

Foto: SIGBJØRN
LAURITZEN

Vestvågøy er ikke bare Nordlands største jordbrukskommune. Den er også på topp hva angår forurensning i elver og vassdrag fra silo- og gjødselsanlegg.

SIGBJØRN LAURITZEN

Grønne vassdrag som følge av store mengder oppgjødslet på forurensning, spesielt fra landbruket, har i flere tiår vært et stort problem i jordbrukskommunen midt i Lofoten.

Etter at fylkesmannens miljøvernavdeling aksjonerte på 80-tallet, har folk ventet på renere vann som

følge av de påleggene gårbrukerne fikk. I første rekke gjaldt det tiltak mot avrenning fra siloanlegg. Men forurensningen i vassdragene har ikke avtatt, tvert imot.

Etter å ha inspisert 25 gårder i kommunen kan overingeniør Katalin Nagy konstatere at over halvparten av brukene bryter forurensningsloven.

– Særlig ble jeg skuffet over at bruk som tidligere har fått pålegg, ikke har etterkommet dem, sier hun.

Disse brukene vil bli ilagt gebyrer fra 6 000 til 20 000 kroner.

Noen steder er bekker og vann blitt omtrent ødelagt av bakterier og oksygenmangel som følge av kolossal oppblomstring av alger.

BODØ - ROGNAN

SALG

TRANSPORTMATR. - JEKKESTRALLER
- INTERNMASKINER - TRUCKER

EIDE
TRANSPORTUTRUSTING

Telefon: 75 62 66 70 - Telefax: 75 62 68 68

LÅN PÅ DAGEN

Kr 5-30.000 UTEN SIKKERHET
TLF 22 46 13 13 (9-15)

✓ **estfinans**

Sorvikveien 6, 0360 Oslo • Colosseum AS
Repr. Schjott for Elcon Finans AS

LÅN PÅ TELEFON

Uten pantsikkerhet kr 5-30 000

Tlf. 69 26 88 80

DRIFT-KONSULT

Repr. Elcon Finans

LÅN PÅ DAGEN

Meget gunstig billån
Forbrukerlån til alle formål
Fra kr 5000.- - 50 000.-
Uten pantsikkerhet

REAL FINANS

Tlf. 69 31 91 66

Repr. Elcon AS m.fl.

Landbruket har gjort mye allerede

- Fjerning av punktutslipp
- Bedre oppfølging av gjødselplaner
- Mindre høstspredning av husdyrgjødsel
- Mer nøyaktig spredeutstyr for handels- og husdyrgjødsel

FORTSATT MANGELFULL KUNNSKAP. FARSTADVASSDRAGET ER ETT HEDERLIG UNNTAK

180-47900-L Farstadvatnet (EU-ID:NO180-47900-L)

Innsjø Miljøtilstand Påvirkning SMVF Risikovurdering Miljømål Tiltak Arkiv

- ▶ Avrenning fra sand og grustak
- ▶ Avrenning fra skogbruk
- ▶ Avrenning fra søppelfyllinger
- ▶ Avrenning og utslipp fra fiskeoppdrett
- ▶ Avrenning og utslipp fra transport/infrastruktur
- ▶ Spillvannslekkasje
- ▶ Utslipp fra fritidsbåter

Avrenning fra landbruk Lilandsvassdragene i

Avløp fra spredt bebyggelse

Avrenning av avløpsvann fra spredt bebyggelse

Påvirkningsgrad	Middels grad	Datakvalitet	Faglig vurdert
Datakilde	Annen kilde	Annen kilde	
Utvikling	Vet ikke	Rapporter	(Fahle og Johansen 2001).

Effekt Driver

180-47900-L Farstadvatnet (EU-ID:NO180-47900-L)

Innsjø Miljøtilstand Påvirkning SMVF Risikovurdering Miljømål Tiltak Arkiv

- ▶ Avrenning fra sand og grustak
- ▶ Avrenning fra skogbruk
- ▶ Avrenning fra søppelfyllinger
- ▶ Avrenning og utslipp fra fiskeoppdrett
- ▶ Avrenning og utslipp fra transport/infrastruktur
- ▶ Spillvannslekkasje
- ▶ Utslipp fra fritidsbåter

Avrenning fra landbruk ▶ Avrenning fra annen landbrukskilde

Avrenning fra annen landbrukskilde

Avrenning fra landbrukskilde som ikke har annen post i Vann-Nett

Påvirkningsgrad	Svært stor grad	Datakvalitet	Målt
Datakilde	Annen kilde	Annen kilde	
Utvikling	Vet ikke	Rapporter	Kartlegging av miljøtilstand

Effekt Driver

VIKTIG Å FORHOLDE SEG TIL FORSKRIFTER OG REGLER

”Vi forholder oss til konsesjonsbestemmelsene. Dersom vi skal gjøre noe ut over dette må det tilføres ekstra midler.”

(Noenlunde rett sitat fra møte mellom NVE og kraftselskap)

Landbruket må forholde seg til forskrifter og regler. Tiltak ut over det som reguleres av disse må avklares med den enkelte bruker. Det er selvsagt lov å gjøre mer enn man må.

Lær av ”Aksjon Jærvassdrag” som nå videreføres gjennom Jæren vannområde <http://www.vannportalen.no/rogaland>

Miljøkravene – inngrep i kulturlandskapet og krav til vegetasjonssone

Miljøkravene er videreført i den nye forskriften om produksjonstilskudd § 4 tredje og fjerde ledd, og er nå absolutte vilkår for å være berettiget areal- og kulturlandskapstilskudd. Ordlyden er noe omformulert og kravene er nærmere konkretisert, uten at det innebærer spesielle endringer fra tidligere regelverk.

Vegetasjonssone mot vassdrag

Kravet til vegetasjonssonen er nå presisert slik at sonen må være tilstrekkelig bred til å motvirke avrenning til åpent vann under normal vannføring. Der en sone på to meter ikke motvirker avrenning i tilstrekkelig grad ved normal vannføring, er ikke vilkåret oppfylt.

Kravet om vegetasjonssone hindrer ikke at vegetasjonsbeltet kan høstes eller beites, men det skal ikke forekomme jordarbeiding i sonen.

Inngrep som forringer kulturlandskapet

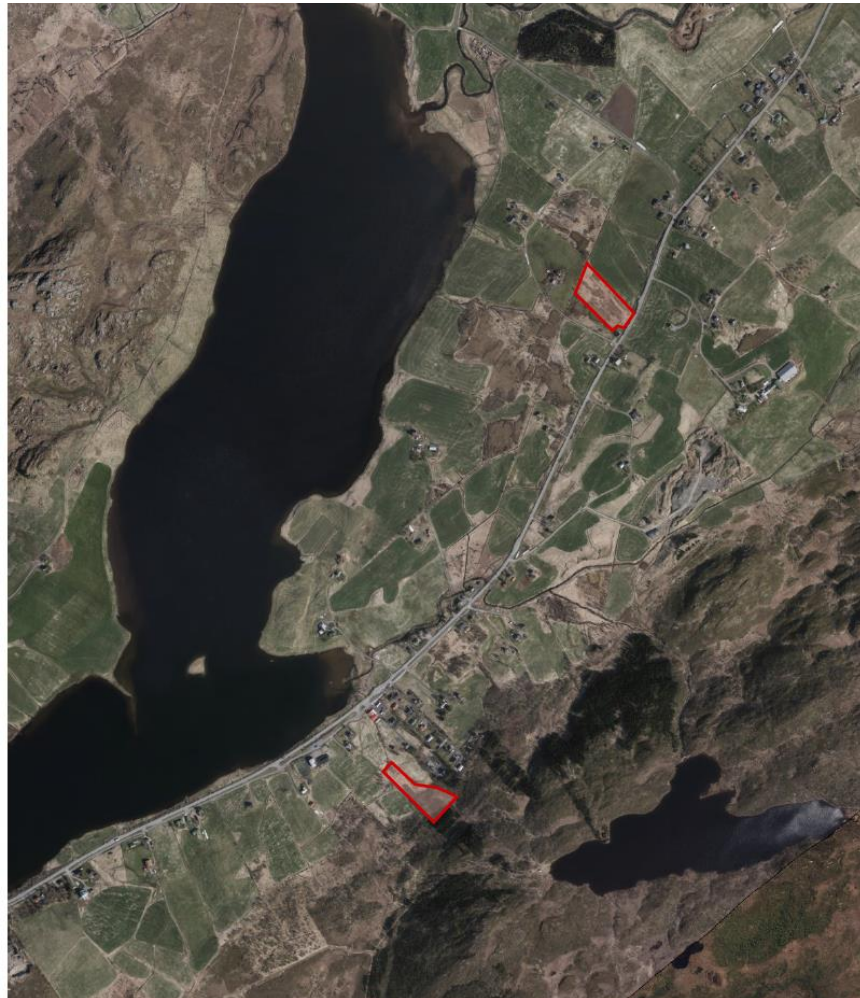
Eksempler på inngrep kan være:

- oppdyrking av skogbryn, kantsoner og andre restarealer mot innmark
- kanalisering og lukking av elver, bekker og grøfter
- sprøyting av kantvegetasjon og åkerholmer, med mindre dette er et ledd i skjøtselen av kulturlandskapet

Normal skjøtsel av eiendommen regnes ikke som et inngrep som forringer kulturlandskapet.

- Normal skjøtsel kan blant annet være; regelmessig bunn- og siderensking av elver, bekker og grøfter, - skjøtsel av trær og busker (hogst, tynning, skjæring med videre), - og tiltak for nødvendig kryssing med redskap.

Høringsuttalelse fra Fylkesmannen i Nordland på søknad om nydyrking i Farstadvassdragets nedslagsfelt .

En eventuell tillatelse til ytterligere nydyrking i Farstadsvannets nedbørsfelt vil medføre økt avrenning og forverring av vannets tilstand. Fylkesmannen anbefaler at kommunen ikke gir tillatelse til ytterligere nydyrking rundt vannet før tiltak er gjennomført og miljøtilstanden i vannet er under kontroll.

Søknad om tillatelse til nydyrking av 21,6 dekar på gnr. 36 bnr. 13 og gnr. 37 bnr. 21 fra Tor og Ketil Høyen, 8370 Leknes

Ut fra de innspillene som er gitt til regional plan for Lofoten vannregion vil ikke kommunen nedlegge et generelt nydyrkingsforbud i de mest belasta vassdragene på dette tidspunktet. Vi må ha mer kunnskap om effekten av et slikt forbud før det blir aktuelt å innføre. Dersom en i det videre arbeidet med forvaltning av Lofoten vannregion kommer fram til at det blir viktig å unngå nydyrking i nedslagsfeltet til de mest belasta vassdragene for å nå miljømålene vil kommunen ikke gi videre tillatelse til nydyrking i disse områdene.

Som grunnlag for vurderingen av søknader om nydyrking skal kommunen gjøre en vurdering i forhold til Naturmangfoldsloven av 1. juli 2009. Det er fem miljørettslige prinsipp søknaden skal vurderes ut fra.

Naturmangfoldsloven

- **Økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10)**

Det skal gjøres en helhetsvurdering der tåleevne i forhold til samlet belastning av økosystemet vil bli utsatt for skal legges til grunn. Dersom det i det videre arbeidet med å nå miljømålene i vannregion Lofoten viser seg at forbud mot nydyrking er et nødvendig tiltak for å nå miljømålet vil det ikke bli gitt tillatelse til nydyrking i de mest utsatte vassdragene i kommunen

- **Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11)**

I en vurdering teller ikke økonomiske fordeler for søker dersom dette medfører økt og unødig belastning på naturmiljøet.

Vestvågøy kommune vurderer det foreløpig slik at mulig miljøforringelse av Farstadvassdraget som følge av nydyrkingen er marginal. Samlet jordbruksareal i nedslagsfeltet er ca. 8100 dekar.

- **Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetode (§ 12)**

Vurdere valg av "driftsmetode", teknikk eller lokalisering som begrenser potensial for skade på naturmangfoldet.

Vestvågøy kommune kan ikke se at det foreligger alternative dyrkingsmetoder som kan bidra til å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet.

Vannforskriftens § 12

Paragraf 12 skal vurderes når det skal fattes enkeltvedtak om ny aktivitet eller nye inngrep i en vannforekomst som kan medføre at miljømålene ikke nås eller at tilstanden forringes.

Veiledning til bruk av vannforskriften § 12. 2.3 Ved hvilke typer enkeltvedtak skal § 12 vurderes?

Det er derfor den aktuelle sektormyndigheten for det omsøkte tiltaket som foretar vurderingen etter § 12, både om den kommer til anvendelse og om vilkårene i § 12 er oppfylt.

Veiledning til bruk av vannforskriften § 12. 2.2 Hvem skal anvende § 12?

Utføres en virksomhet i henhold til en tillatelse gitt av offentlig myndighet, anses kravet til bærekraft å være oppfylt. For sektormyndigheten som skal vurdere § 12, innebærer dette i praksis at begrepet "bærekraftig" ikke setter noen nye krav i tillegg til det som allerede følger av gjeldende regelverk.

Veiledning til bruk av vannforskriften § 12. 3.4 Hva ligger i ny aktivitet, jf. første ledd bokstav b?

Vannforskriftens § 12

Paragraf 12 kommer også til anvendelse i tilfeller hvor ny virksomhet ikke vil forringe tilstanden, men likevel medfører at miljømålet ikke nås. Et eksempel er dersom miljømålet i forvaltningsplanen er satt til "god" tilstand, mens miljøtilstanden fra før er "moderat", og den omsøkte virksomheten vil medføre at tilstanden forblir moderat, slik at målet om god tilstand ikke oppnås.

Veiledning til bruk av vannforskriften § 12. 3.2 At miljømålene i §§ 4-6 ikke nås

Mulig avbøtende tiltak

Rensedam

Slamgrop

- Krav om slamgrop
- Krav om ugjødslet kantsone
- Krav om fullverdig rensedam (store arealer)
- Restriksjon på type produksjon – ikke åkervekst
- Miljøavtale
- Ta andre arealer ut av produksjon eller krav til gjødsling og gjødselhandtering

Norsk
Landbruksrådgiving

Redusert gjødsling langs vassdrag

- Ingen gjødsling i en stripe langs bekker og mot vatn.
- Høsting av graset for å hindre utlekking av næring og oppbygging av kant som hindrer drenering.
- Tilskudd for å kompensere for avlingstap.
- Lær av "Aksjon Jærvassdrag" som nå videreføres gjennom Jæren vannområde
<http://www.vannportalen.no/rogaland>

Kantsonefelt

Gjødsling	18-3-15		kalksalpeter	
	mengde	nitrogen	mengde	nitrogen
Halv	33,5 "	6 "	15	2,3 "
Normal	67,0 kg	12kg	30kg	4,7kg

Gjødsling	Snittavling					
	2004		2005		2006	
	kg	%	kg	%	kg	%
0	349	40	477	57	441	47
Halv	615	71	599	71	761	82
Normal	870	100	843	100	932	100

Fargeforskjell på rutene

Ugjødslet kantsone

72 da 130 kg P tilført i normalgjødsling

7,2 kg P pr. 0,1 kg endret tilført

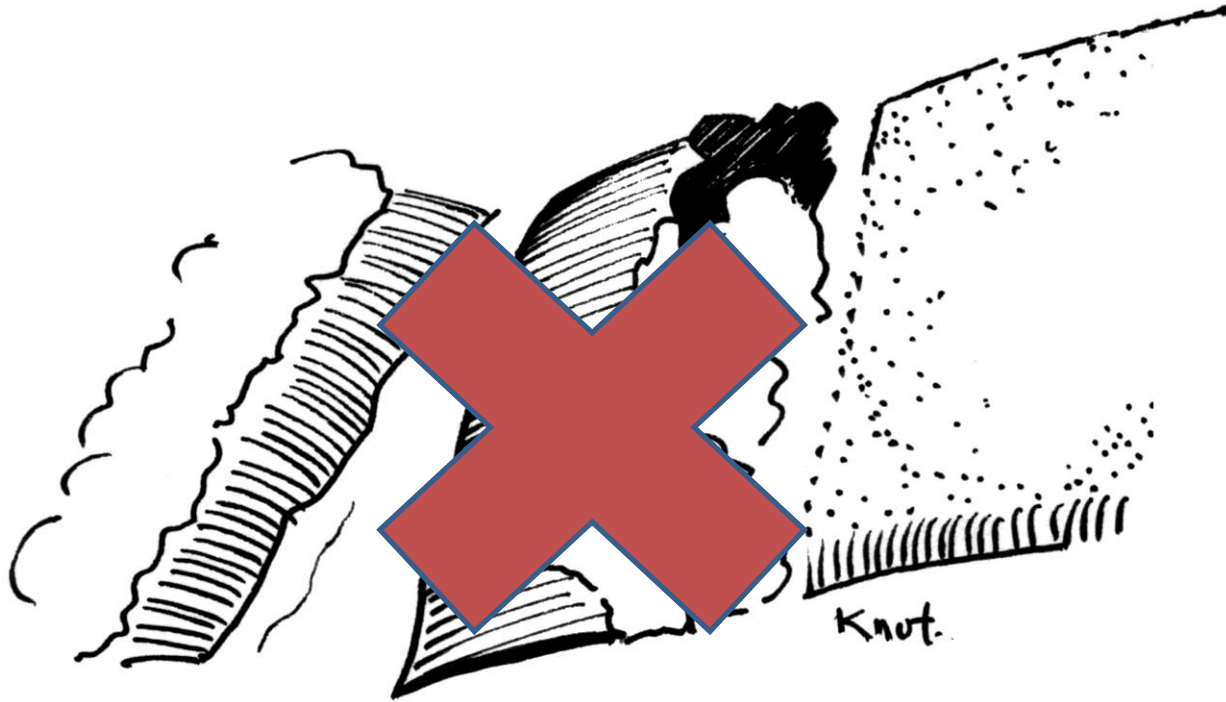
5 da 9,0 kg P for 1.000 m randzone

Norsk
Landbruksrådgiving

Permanent kantvegetasjon

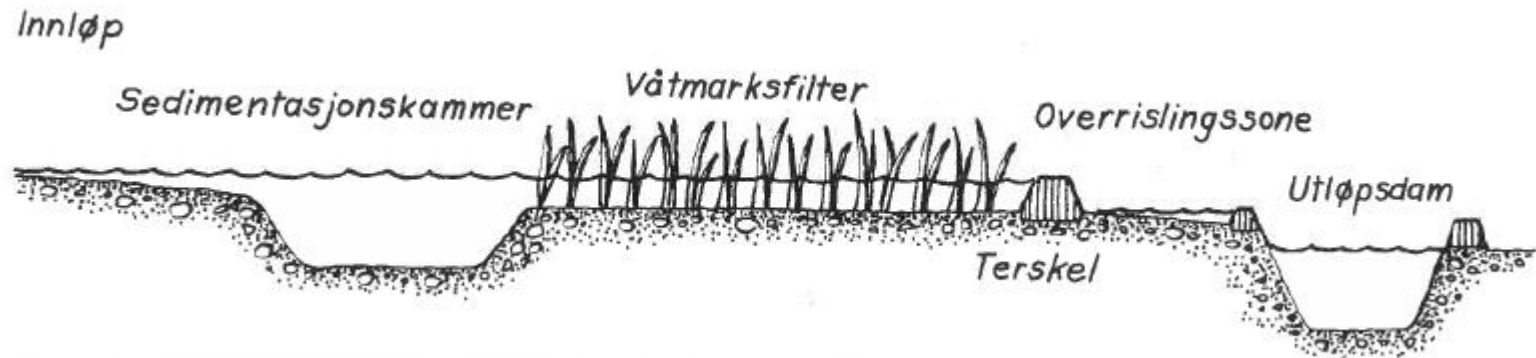
Det kan gis tilskudd over SMIL-ordningen til etablering av kantsone med trær og busker.

Kantsone som høstes gir best miljøgevinst på grasarealer

Permanent vegetasjon er viktig for biologisk mangfold og der det er stor erosjonsfare.

Rensedam som tiltak

- Viktig at punktkilder er tatt hånd om.
- Erstatter ikke andre tiltak.
- Må planlegges godt.
- Kan være vanskelig å få god effekt i våre områder med bekker som kommer fra fjellet.
- Ikke noe selvfølge at dette er det første tiltak en bør velge.

ØKONOMI

- Forventet kostnad for anlegging av fangdammer er 100 – 650 kr/m² fangdamareal, avhengig av graden av inngrep, fangdamstørrelse og terreng.

<http://www.klimakommune.no>

- Inntil 70 % tilskudd til etablering (SMIL)

”Nye” tiltak

Enda bedre utnyttelse av gjødsla

- Bedre lagringskapasitet – 12 mnd. lagring
- Stripespredning eller nedmolding av husdyrgjødsel
- Mindre tilførsel av fosfor i handelsgjødsel

For å få gjennomført dette er det behov for:

- Bedre finansieringsordninger for gjødsellagre
- Tilskudd ved bruk av miljøvennlig spredning
- Prisreduksjon på handelsgjødsel uten fosfor

Nydyrking som en del av løsningen

Totalt areal 890 da
300 da dyrkbart

Muligheter:

- Erstatte lavtliggende arealer mot åpent vann.
- Planlegge renseløsninger.
- Gjøre det enklere å redusere gjødsling i kantsoner.

Viktig å være målrettet

De verste kildene først

- Erosjon fra åkerarealer
- Punktutslipp
- Gjødsling på feil tidspunkt
- Feil dosering av gjødsel

Viktig å være sær

Gjødsling

- Tidspunkt – spredning nå
- Styrke – ekstra viktig å t
- Avstand til vassdrag – a

Jordarbeiding av kantsoner

Drenering

- Spyling (tidspunkt og va
- Nye dreneringstiltak – s
mengder ut i elv eller b

OPPSUMMERING

Landbruket bare en av påvirkerne.

- Regulering av vassdrag
- Vannuttak
- Avløp
- Annen aktivitet i eller nær vassdragene

Pålegg som setter begrensninger i drift må være basert på fakta og faglige vurderinger

Det skal tas økonomiske hensyn. Forskriften skal ikke knekke næringsvirksomhet.

**VIKTIG Å TA MILJØHENSYN.
VÆR MED IKKE MOT.**